

Pregledni rad

UDK 781.62+784.9

DOI 10.7251/SVR1307342K

COBISS.BH-ID 3948312

UTICAJ VOKALNE TEHNIKE NA STABILNOST INTONACIJE KAO PRIMARNOG ČINIOCA UČENOG PJEVANJA

Doc. mr Suzana Kusovac¹

Nezavisni univerzitet Banja Luka

Apstrakt: Pjevanje prema sluhu ili notnom tekstu – a vista – vrlo je kompleksna vještina koja se stiče sistematskim vježbanjem. Problemima i razlozima njezina sticanja bavili su se brojni muzički pedagozi, od samog početka razvoja vokalne muzičke prakse, do današnjih dana. To je rezultiralo nastajanjem brojnih metodičkih pristupa, koji su vodili ka jednom zajedničkom cilju: lakom i spretnom pjevanju.

Iako su i danas još aktualne rasprave koja je metoda najprikladnija u rješavanju problema intonacije, ovaj rad neće se baviti problematikom metoda i različitosti primjene u praksi, već će ukazati na značaj i ulogu vokalne tehnike na stabilnost intonacije, koje udružene, predstavljaju primarni činioc učenog pjevanja.

Ključne riječi: *intonacija, vokalna tehnika, učeno pjevanje.*

UVOD

Vokalna tehnika predstavlja bitan faktor za postizanje čiste intonacije u vokalnoj interpretaciji određenog muzičkog materijala. Isto tako, bez čiste intonacije ne može se zamisliti razvoj vokalne tehnike. Stav da nastavnik sam treba da izabere metodu za koju ima najviše afiniteta i kojom misli da će postići najbolji rezultat, ispravno je samo pod uvjetom da zna da uvidi važnost intonacije u pjevanju i značaj vokalne tehnike kao primarnog činioca učenog pjevanja.

O INTONACIJI

Riječ intonacija nije naša. Porijeklo vodi od latinske riječi *intonio* (*as, are, ui, atum*) kojom se obilježavalo dovikivanje gromkim glasom, tj. glasno govorenje. Mnogi narodi su uzeli ovu riječ kao osnovu za izraz kojim su obilježavali proces traganja za čistim govorom, pjevanjem ili sviranjem. Pretpostavka je da su taj izraz, na naše prostore, donijeli strani

¹ Magistar nauka iz oblasti muzičke umjetnosti, profesor na Univerzitetu, e-mail: aso-suza@hotmail.com

muzičari koji su kod nas radili u vrijeme stvaranja naše profesionalne muzičke kulture ili naši muzičari koji su odlazili na studije u inostranstvo.

U svakodnevnom govoru intonacija može da izražava karakter govora neke ličnosti. Popularno je i njeno uže značenje, „intonirati himnu”, gdje pojam zamjenjuje riječi svirati ili pjevati. U muzici, riječ intonacija ima dva osnovna značenja:

1. davanje početnog tona za pjevanje;
2. čisto pjevanje tonova.

U ovom radu termin *intonacija* koristiće se za pjevanje kojim se postiže da svaki ton, bilo posebno ili u okviru jedne melodijsko-harmonске cjeline, čisto zvuči. Ukoliko su u svijesti visine tonova i odnosi među njima tačno fiksirani, pjevanje će biti čisto. „Jedan dio pjevačeve svijesti upravlja tim procesom čiji je sastavni dio i kontrola otpjevanog, a drugi vodi paralelne radnje – spajanje tona sa tekstem, usklađivanje boje, ritma i dinamike, a kad je hor u pitanju i stepen uklapanja u cjelinu“.²

„ČISTO“ PJEVANJE

Jedan od glavnih problema koji se nameće svakom pjevaču, a naročito horu, je „čisto“ i precizno pjevanje. Na to upućuje etnomuzikolog Milan Milovuk.³ Po njemu, jedan od prijedloga za postizanje čiste intonacije je, da ton treba početi tiho, zatim postepeno pojačavati i završiti ga opet tiho. Takođe, on ukazuje i na to da se precizna intonacija može postići samo orijentisanjem pjevača da svjesno i pažljivo sluša svoj glas.

Zorislava M. Vasiljević⁴ predlaže da se svaka ispisana visina izvodi po četiri puta u veoma kratkom trajanju na različitu harmoniju.

O „svjesnom“ učenom pjevanju govori i Miloje Milojević. Da bi veći značaj pridao notnom tekstu, smatra da jedino pjevanje po notnom tekstu može pomoći u rješavanju problema intonacije, dok pjevanje „na uho“ treba što je moguće više izbjegavati.

Iz dosadašnjeg izlaganja može se zaključiti da, bez obzira da li se radi o horskom pjevanju, ili pak individualnom pjevanju, svaki pjevač mora da nauči da svjesno i razumom kontroliše svoj instrument, dajući primat poznavanju osnova vokalne tehnike.

UTICAJ VOKALNE TEHNIKE NA STABILNOST INTONACIJE

Tehnika je temelj na kome svaki umjetnik gradi svoju umjetnost.⁵ Za obrazovanje glasa potrebna su tri osnovna elementa: vazduh, glasne žice i rezonatori. Glas nastaje kada osnovni činioци: disanje (motorna funkcija), treperenje glasnih žica (vibratorna funkcija) i rezonatori (rezonatorska funkcija) pravilno i povezano funkcionišu.

² Špiler, B. (1972): *Umjetnost solo pjevanja*, NVO Bruna, Herceg Novi.

³ Vasiljević, Z. „Milovuk i Mokranjac – muzički prosvetitelji bez Kopitara i Daničića“, *Savremenik*, 32(11): 395-407.

⁴ Vasiljević, Z. (1998): *Metodski praktikum*, Univerzitet umetnosti, Beograd.

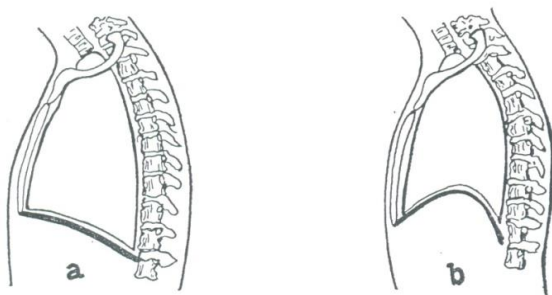
⁵ Cvejić, N. (1976): *Savremeni belkanto*, Univerzitet umetnosti, Beograd.

Disanje

„Pevanje je škola disanja.“⁶ Iz ovoga se može zaključiti da se disanje smatra osnovom vokalne tehnike i temelj je na kojem pjevač gradi svoju umjetnost.

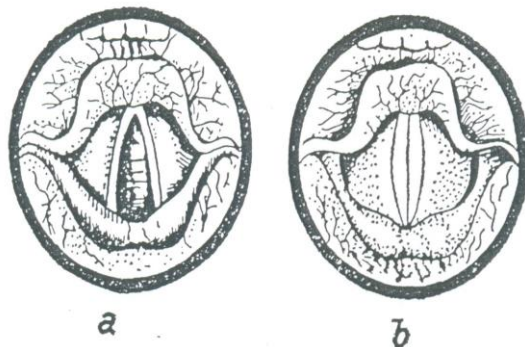
Disanje je pokretna sila, motorna snaga koja obrazuje ton. To je dvostruki rad pluća zasnovan na udisaju i izdisaju. Kod udisaja grudni koš se širi, a kod izdisaja skuplja. U praksi se pokazalo najbolje kombinovano disanje (nos i usta istovremeno), i to trbušno, dijafragmatično disanje⁷, koje predstavlja najsavršeniji tip disanja i jedini potpun i pravilan u pjevanju.

Primjer br.1.

Položaj dijafragme pri udisanju (a) i izdisanju (b)

Primjer br. 2.

Glasne žice za vrijeme disanja (a). Glasne žice za vrijeme fonacije (b)

⁶ Garsia, M . (2002): *Garsijina škola, kompletna rasprava o pevačkom umeću*, Dragoslav Ilić, Beograd.

⁷ Za vrijeme udisaja dijafragma se maksimalno spušta i skuplja, steže (grudni koš se malo podigne) usljed čega omogućuje dijafragmatično apodiranje; pri izdisaju dijafragma se opruža tj. diže se u pravcu grudnog koša i tako istjeruje dah iz pluća.

Usljed nepravilnog disanja, gdje zbog eventualnog gubljenja daha - glasovnog intenziteta, dolazi do opasnosti od distoniranja, javlja se mogućnost poljuljanosti intonacije. Nasuprot tome, prekomjerni dah otežava rad dijafragme, a to djeluje na čistoću intonacije i ljepotu tona.⁸

Dikcija

Dikcija je takođe sastavni dio vokalne tehnike. Pjevač djeluje na slušaoca ne samo tonom, već i riječju, zato se savjetuje da u svim vokalno-instrumentalnim kompozicijama, prije nego što se počne pjevati, prvo jasno, razgovjetno i sa izrazom pročita tekst. Međutim, ne treba zaboraviti da dikcija nije samo jasan i razgovjetan tekst, već i jasno, tačno akcentovanje riječi i logično akcentovanje rečenica.

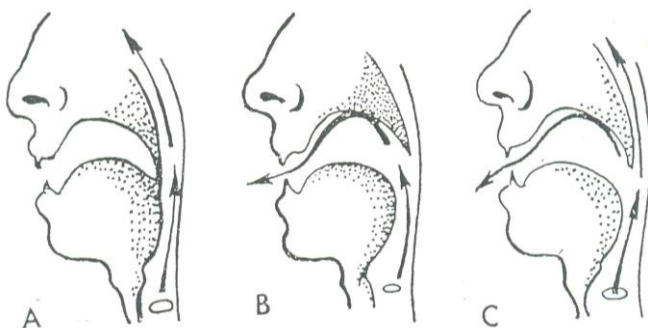
Za dobru dikciju od velike važnosti je jasan izgovor samoglasnika, ali takođe i suglasnika. Glasovi našeg jezika dijele se u dvije grupe:

- vokali (samoglasnici)
- konsonanti (suglasnici).

U vokalnoj muzici vokali su nosioci zvuka i boje. U cilju ujednačenosti boje, potrebno je raditi na izjednačavanju vokala. Preporučljivo je pjevanje vokala na istoj tonskoj visini, uz minimalno pokretanje vilice.

Trebalo bi istaći da pri izgovaranju samoglasnika, međuglasnička pukotina zatvara, a da glasnice sve vrijeme njihova trajanja trepere, pri čemu se vazдушna struja širi kroz otvorene rezonantne šupljine. Rezonantne šupljine su potpuno otvorene prilikom izgovaranja samoglasnika „A“, ali izvjesne prepreke koje se javljaju pri izgovoru ostalih vokala ne ometaju slobodno rasprostiranje vazdušne struje.

Primjer br. 3.

Rezonantne šupljine: a – zvučni talasi usmjereni u nosni rezonator;
b – zvučni talasi usmjereni na tvrdo nepce;
c – istovremena usmjerenost zvučnih talasa
u rezonantne prostore usta i nosa.

⁸ Usporedi sa: Romanić, T. (1987): *Dirigiranje*, Svjetlost, Sarajevo.

Artikulacija

U muzici značajan estetski faktor prilikom intepretacije je i artikulacija i ona je uslovljena muzičkom sadržinom.

Od velike važnosti za pjevanje (individualno ili horsko) je ravno pjevanje bez vibrata, tremala, zbog kojih se intonacija gubi, a zvuk se „ljulja“. Nekada je tremalo izražen u vidu sitnog i brzog treperenja, a nekada se javljaju valovita kretanja, koja mogu obuhvatiti čak raspon jedne terce. Uzroci su različiti i leže u nemirnom stavu tijela, u neujednačenom izlaženju vazduha, u grčevitom ili opuštenom radu mišića laringsa i dr.

Svetolik Pašćan⁹ je sve ovo sažeo u deset pjevačkih zapovjesti:

1. Kada pjevaš ne viči iz sve snage;
2. Pazi na lijep i pravilan izgovor. Ne izgovaraj samoglasnike „svijetlo“ i ne gutaj suglasnike;
3. Rastavljalj jednu riječ od druge, ne spajaj riječi;
4. Ne rastavljalj riječi na slogove, ne kidaj ih;
5. Ne vezuj tonove raznih visina zavijajući;
6. Ne ubrzavaj i ne usporavaj određeni tempo;
7. Pazi na dinamičke oznake;
8. Uzimaj dah na označenom mjestu, diši duboko;
9. Kada pjevaš taktiraj;
10. Pjevaj u dobroj provjetrenoj prostoriji stojeći uspravno.

Čista intonacija je od presudnog značaja u pjevanju, ali je ona i u tiješnoj vezi sa drugim elementima vokalne tehnike. Bilo da se radi o pjevanju – a vista – po sluhu ili notnom tekstu, važno je poznavati primarne elemente koji daju jasnu sliku učenog pjevanja.

Intonacija i vokalna tehnika predstavljaju bitan faktor, tačnije stoje u uzajamnoj vezi i kao takvi čine bazu horskog ili pjevanja uopšte.

Disanje, dikcija i artikulacija predstavljaju temeljnu osnovu rada na vokalnoj tehnici i pravilnom upotrebom mogu dovesti do lakšeg i bržeg rješavanja različite intonativne problematike koja se sreće u kompoziciji.

U ovom radu se ne predlaže i ne izdvaja nijedna metoda, njegova isključiva namjena je da budućem nastavniku pruži neophodne informacije o značaju vokalne tehnike na stabilnost intonacije, jer poznavajući primarne elemente stiče se preduvjet za samostalni izbor metode, te mogućnost procjene prednosti i nedostataka jednih i drugih metoda.

IMPACT ON STABILITY VOCAL TECHNIQUES INTONATION AS THE PRIMARY FACTOR LEARNED SINGING

Suzana Kusovac, M. A.

Abstract: Singing by ear or note in the text - a vista - it is a complex skill that is acquired through systematic training. Problems and the reasons for its acquisition researched by numerous music educators from the start of development of vocal music practice to this day. It's all resulted in a number of emerging methodological approaches that led to one common goal: light and agile singing.

⁹ Pašćan, S. (1940): *Pevanka za II razred*, Novi Sad.

Although they still are discussions which method is best suited to solving the problems of intonation, this paper will deal with the issues of diversity and methods applied in practice, but to point out the importance and role of vocal techniques to stability intonation, which combined, represent the primary factors learned singing .

Keywords: *intonation, vocal technique, taught singing;*

LITERATURA

1. Cvejić, Nikola, (1976): *Savremeni belkanto*, Univerzitet umetnosti, Beograd;
2. Garsia, Milan, (2002): *Garsijina škola, kompletna rasprava o pevačkom umeću*, Dragoslav Ilić, Beograd;
3. Pašćan, Svetolik, (1940): *Pevanka za II razred*, Novi Sad;
4. Romanić, Teodor, (1987): *Dirigiranje*, Svjetlost, Sarajevo;
5. Špiler, Bruno, (1972): *Umjetnost solo pjevanja*, NVO Bruna, Herceg Novi;
6. Vasiljević, Zorislava „Milovuk i Mokranjac – muzički prosvetitelji bez Kopitera i Daničića“, *Savremenik*, 32(11): 395-407
7. Vasiljević, Zorislava, (1998): *Metodski praktikum*, Univerzitet umetnosti, Beograd;